

O svetem Tomažu¹

Sveti Tomaž Akvinski je brez dvoma eden največjih filozofov, kar jih je kdajkoli žive-lo (po mojem prepričanju je *on* največji), vsaj zaradi osmih razlogov: resnice, zdrave pameti, praktičnosti, jasnosti, globine, pravovernosti, srednjeveškosti in modernosti.

Prvič in najbolj preprosto, Tomaž je govoril resnico - kar je enostaven, a obenem staromodni smisel filozofije, ki je danes tako pogosto zabrisan ali pozabljen. Naslednji navede bi moral biti vklesan na podboje vrat vseh oddelkov za filozofijo po svetu: "Študij filozofije ni študij tega, kaj so ljudje menili, pač pa tega, kaj je resnica."

2. Descartes je dejal, da je ena stvar, ki se jo je o filozofiji naučil na univerzi in se mu je za vedno vtisnila v spomin, to, da si ni mogoče zamisliti tako čudnega in neverjetnega nauka, ki ga že ne bi resno poučeval en ali drugi filozof. Kar je veljalo leta 1637, velja danes še trikrat bolj. Sveti Tomaž pa je bil mojster zdrave pameti. Imel je neobičajno spretnost, da je izmed sto napačnih rešitev ven potegnil očitno pravilno. To velja še posebej za etiko, ki je resnični test vsakega filozofa. Nekateri veliki filozofi, kot Descartes, Hegel in Heidegger, sploh niso imeli filozofske etike. Drugi, kot na primer Hobbes, Hume, Kant in Nietzsche, pa so imeli etike, ki jih preprosto ni mogoče živeti. Sveti Tomaž pa je v etiki tako praktičen, jasen in razumen, kot je bil Aristotel, Konfucij ali pa kateri vaših stricev.

3. Sveti Tomaž je bil mojster metafizike in strokovne terminologije; ob tem pa je bil tako praktičen človek, da je med svojim umiranjem razpravljal o treh stvareh: komentarju 'Visoke pesmi', razpravi o akvaduktih in o

skledi slanika. Običajni ljudje, papeži in kralji so mu pisali s prošnjo za nasvet in vedno dobili jasen in moder odgovor. Nikogar ne poznam, ki bi po svetem Pavlu združeval takšno polnost teoretične in praktične modrosti.

4. Tisti, ki strastno ljubijo resnico, običajno ljubijo tudi enostavnost in jasno obliko, da bi čim več ljudi imelo korist od Resnice, te dragocene stvari. Pater Norris Clarke² iz Fordham University, duh, ki je najbolj podoben Akvinskemu izmed vseh, kar jih poznam med sedaj živečimi, je dejal, da obstajajo tri vrste filozofov: tisti, ki se sprva zdijo razumljivi, potem pa ko jih bereš naprej, postajajo bolj in bolj nejasni; tisti, ki se sprva zdijo nejasni, potem pa ob vsakem branju postajajo razumljivejši in razumljivejši (sveti Tomaž je prvovrsten primer te vrste), in tisti filozofi, ki se sprva zdijo nejasni in ostanejo nejasni tudi po kasnejših večkratnih branjih.

Cilj svetega Tomaža je bila jasnina in ne toplota. V njegovi Summi skoraj ni mogoče najti kaj osebnega; je brez retorike, brez sklicevanja na iracionalno; nič razen jasnosti.

5. In globina - noben filozof po svetem Tomažu ni nikdar tako uspešno združil dva temeljna ideala filozofskega pisanja: jasnost in globino. Evropska kontinentalna filozofija je v tem stoletju iskala in včasih našla globino s tem, ko se je osredotočila na resnično temeljne teme, toda za ceno jasnosti. Angleška filozofija je iskala in pogosto našla jasnost, toda za ceno globine, s tem ko se je bolj osredotočila na drugorazredna lingvistična vprašanja kot pa na tista, ki se tičejo povprečnega človeka: o Bogu, človeku, življenju, smrti, dobrem in zlem.

6. Šesti razlog za veličino svetega Tomaža je pomemben samo za katoličane, moral pa bi biti pomemben za vse katoličane: glede na Cerkev lastno učiteljsko avtoriteto (in biti katoličan *pomeni* verovati v to), je sveti Tomaž glavni teološki Doktor (Učitelj) Cerkve. Med razpravami tridentinskega koncila so *Summo* postavili na visok oltar, na drugo mesto samo za Svetim pismom. Papež Leon XIII. je v *Aeterni Patris* (1879) vse katoliške učitelje spodbudil, da "obnovijo zlato modrost svetega Tomaža ... in da naj jasno pokažejo njeno zanesljivost in odličnost nad vsemi drugimi nauki".

Celo nekatoličani morajo iti k svetemu Tomažu, da bi razumeli katoliško teologijo in filozofijo. Nikdar namreč ni mogoče razumeti filozofije le s strani kritikov in oponentov. Na štirih kolidžih in univerzah nisem nikdar poslušal dobrih predavanj o kateremkoli filozofu (vključno o tistih filozofih, s katerimi se ne strinjam) od kritika, in nikdar slabih predavanj s strani njegovega privrženca.

7. Sveti Tomaž je bil odločilen za srednji vek. Bolj kot kdorkoli drug je on izpolnil bistvo srednjeveškega programa poroke med vero in razumom, med razodetjem in filozofijo, med svetopisemsko in klasično dediščino. S tem, ko je to storil, je obdržal intelektualno dušo srednjeveške civilizacije skupaj še za naslednje stoletje, čeprav ji je že v njegovem stoletju grozilo, da bo razpadla, tako kot ladja izmučena od močnih valov ločitev, ki so jo povzročila predvsem ponovno odkritje Aristotelovih del in posledična polarizacija reakcij; na eni strani strašno iskanje herezij s strani tradicionalistov in na drugi strani modnih kompromisov modernistov. Akvinski stoji kot bleščeč primer alternative tako fundamentalistom kot tudi liberalcem njegovih in katerihkoli dni.

Morda se ne strinjate, da je sveti Tomaž najpomembnejši filozof v zgodovini, gotovo

pa je najpomembnejši filozof celih dva tisoč let med Aristotelom in Descartesom. On najbolj predstavlja srednjeveško misel, srednji vek pa je oče in izvor vseh divergentnih tokov v modernem svetu, podobno kot otroci ene mame odidejo vsak svojo pot na vse strani.

Ne samo, da je sveti Tomaž predstavljal enotnost vsebin, ki so se kasneje ločile, pač pa tudi enotnost vsebin, ki so obstajale ločene že pred njim. Z branjem svetega Tomaža med drugim srečate tudi Talesa, Parmenida, Heraklita, Sokrata, Platona, Aristotela, Plotina, Proklosa, Justina, Klementa, Avguština, Boetija, Dionizija, Anzelma, Abelarda, Alberta, Maimonidesa in Aviceno. Za en bežen trenutek se je zdelo, da je takšna združitev mogoča. Naš razdrobljen svet pa odtelej moli "odpusti nam naše sinteze".

8. Nenazadnje je sveti Tomaž danes pomemben za nas natanko zaradi tega, kar nam primanjkuje. Nadčasovne resnice resda vselej živijo časovno, toda določeni časi še posebej pogrešajo določene vidike resnice. In videti je, da prav naš čas resnično pogreša sedem tomističnih sintez: 1. vere in razuma, 2. svetopisemske in klasične, judovsko-krščanske in grško-rimske dediščine, 3. idealov jasnosti in globine, 4. zdrave pameti in strokovne pretnosti, 5. teorije in prakse, 6. umevanja, intuitivnega uvida in zahtevne natančne logičnosti, 7. sintezo med enim in mnogim, med kozmično enostjo 'velike slike' in skrbno izbranimi podrobnostmi. Menim, da lahko brez tveganja presodimo, da v celotni zgodovini človeške misli nikomur ni uspelo bolje kakor svetemu Tomažu, da bi uresničil ne le eno, marveč vseh teh sedem porok, ki so tako bistvenega pomena za človekovo duhovno zdravje in srečo.

Zaradi nekega razloga se mnogo ljudi zdi tako ogroženih od svetega Tomaža, da ne prestando označujejo vsako občudovanje Tomaža, njegovo uporabo ali učenje kot hlap-

čevstvo, neoriginalnost in diktatorstvo - nekaj, česar ne počnejo z nobenim drugim mislecem. Seveda sv. Tomaž ne more biti alfa in omega našega mišljenja. Tomaž ne more biti konec, lahko pa je začetek, podobno kot Sokrat. Seveda moramo iti preko njega in ne hlapčevsko svoje misli prilagoditi njegovi. Vendar pa za našo miselno stavbo ne obstaja noben boljši temelj od Tomaževega.

Prevedel: Jernej Pisk

* Peter Kreeft (r. 1939) je profesor filozofije na Boston College in King's College v New Yorku. Sam se je v katolištvo spreobrnil iz kalvinizma. Svoje prispevke redno objavlja v vrsti krščanskih

publikacij. Je zelo iskan govornik na konferencah, napisal pa je tudi prek 45 knjig, največ s področja krščanske apologetike. Med najbolj znanimi deli so *Handbook of Christian Apologetics*, *Summa of the Summa*, *Socratic Logic*, *Christianity for Modern Pagans*, *Fundamentals of the Faith* in druge. Več o njem in o njegovem delu (npr. avdio posnetke njegovih predavanj) je mogoče najti na strani <http://www.peterkreeft.com/>. Nekaj prevodov njegove misli je bilo objavljenih tudi v reviji Tretji dan letnik 2007 in 2008 (op. prev.).

1. P. Kreeft: 'On St. Thomas'. Uvodno poglavje uvoda v delu: P. Kreeft, *Summa of the Summa. The essential Philosophical Passages of st. Thomas Aquinas' Summa Theologica. Edited and Explained for Beginners*, San Francisco, Ignatius Press, 1990, II-14.
2. Pater Norris W. Clarke, DJ velja v anglosaškem prostoru za enega pomembnejših tomistov 20. stoletja. Umrl je pred kratkim: 10. junija 2008, star 93 let (op. prev.).

Evgenija Jarc: Pot v gozd, olje na platnu, 100x100 cm, 2006.